

Oslabljena nevladna kultura je osiromašena družba

Tiskovna konferenca društva Asociacija ob kulturnem prazniku.

Splošni pregled leta za nevladno kulturo

V odzivu na epidemijo za kulturo premalo rešitev

Slovensko predsedovanje EU je sovpadalo s spopadanjem z epidemijo. Ne zgolj, da se epidemija, ko gre za polje kulture, ni znašla med temami in dosežki, s katerimi se je na evropski ravni ukvarjalo Ministrstvo za kulturo, kulturi v preteklem letu v zadostni meri vlada ni namenila pozornosti niti v t.i. protikoronskih paketih, čeprav je vpliv epidemije na sektor danes že zelo dobro evidentiran in zapisan tudi v predlogu NPK.

Za odločevalce smo v Asociaciji skozi celo leto pripravili vrsto ukrepov, med katerimi so bili nekateri upoštevani, drugi ignorirani. Nakljub opozorilom zaenkrat še ni ustrezne prilagoditve kriterijev za samozaposlene v kulturi, ki bodo iz naslova izpada dela težje pridobili ali obnovljali status. Predlagali smo tudi dodatne štipendije za ustvarjalce s področja kulture, saj vemo, da številni niso bili upravičeni do temeljnega dohodka, težave s pridobivanjem dela pa se zavoljo zaostrene situacije nadaljujejo. Ključen ukrep, ki smo ga predlagali, je bila uvedba nadomestila za težave iz naslova vladnega odloka, ki je praktično razpolovil število sedežev na kulturnih prireditvah, kar seveda pomeni tudi razpolovitev prihodkov. Ker je škoda nastala zaradi vladnega odloka, zastopamo stališče, da bi morala vlada tudi nadomestiti izgube. Po več mesecih prizadevanja je vlada v juniju s PKP9 naposled sicer uveljavila bone za kulturo, a v zakon umestila pomanjkljiv seznam dejavnosti poslovnih subjektov, saj na primer pri dveh ukrepih ni vključila SKD 90.030 Umetniško ustvarjanje, kjer so dejavnosti nekaterih ključnih ustvarjalnih poklicev, kot so na primer slikarji, kiparji in pisatelji, ki so bili iz ukrepa tako izpuščeni.

Predlog NPK nevladno kulturo obravnava neustrezno

Trenutno so vse sile vpete, da bi se pred volitvami v državnem zboru sprejel Predlog resolucije o nacionalnega programa za kulturo 2022-2029, katerega težave so, ko gre za neodvisno kulturo, tj. NVO in samozaposlene v kulturi, številne. Predlog osrednjega državni strateški dokument izkazuje problematičen odnos do nevladnega sektorja in samozaposlenih v kulturi, v njem pa je mogoče brati celo napoved zmanjševanja in številčnega zamejevanja števila samozaposlenih v kulturi in NVO v kulturi v javnem interesu.

Predlog NPK skuša obe entiteti, brez prave nadaljnje distinkcije, umestiti v zasebni sektor, tj. skupaj z ostalimi poslovnimi subjekti, kar vsekakor ni dobra rešitev. Menimo, da tudi na

podlagi ZUJIK statusa NVO in samozaposlenih v kulturi ni možno tako preprosto enačiti z poslovnimi subjekti zasebnega prava ter si torej zaslužijo ločeno in posebno obravnavo. Tudi sicer je nevladna kultura nezadostno vključena v večino poglavij dokumenta, kot so investicije v infrastrukturo in opremo, kulturno-umetnostno vzgojo, ukrepe, ko gre za posamezna področja umetniškega ustvarjanja, kot so npr. scenske umetnosti in podobno. Za samozaposlene in NVO v kulturi smo predlagalo številne ukrepe, vse od administrativne razbremenitve, karijerne dinamike, ustreznih socialnih ukrepov (npr. bolniška), krepitev kapacitet, zagotovitve ustrezne podporne strukture in številne druge. Nekateri so se, sicer nekonkretizirani, znašli tudi v Predlogu NPK. Da niso konkretnije opredeljeni, je problematično, ker štiriletni akcijski načrt potrjuje zgolj vlada, ne pa tudi državni zbor ter zanj ni predvidena javna razprava,

Regresija instituta strokovnih komisij

Mandat ministra Simonitija so zaznamovali sistematični posegi v sestavo, način sestave in vlogo instituta strokovnih komisij, kar vse vpliva na njegovo regresijo. Od 30. novembra 2020 je v veljavi nov Pravilnik o strokovnih komisijah, ki je bil sprejet navkljub širokemu nasprotovanju strokovne javnosti, civilne družbe, Odbora za kulturo Državnega zbora in Nacionalnega sveta za kulturo, sprejet pa je bil brez prave javne razprave in v celoti proti demokratičnim standardom. Vsebinsko je problematičen, ker manjša število članov in posega v razmerje med člani strokovnih komisij – tistih, ki so na podlagi strokovnih kompetenc izbrani z javnim pozivom, v praksi pa pod aktualno vlado imenovani brez transparentnega postopka, in tistih, ki so uslužbenci ministrstva za kulturo. Nadalje je problematičen še način izbora predsednika komisije in številne druge točke.

27. decembra 2022 je bil naposled sprejet še Zakon o debirokratizaciji, ki ob številnih zakonih posegel tudi v ZUJIK, spremembe zakona pa pri tem niso bile res usmerjene v debirokratizacijo, temveč bosta njhova posledica predvsem nižanje stopnje strokovnosti odločanja in višanje stopnje političnega vmešavanja v procese odločanja v okviru javnih razpisov. Zakon se je navkljub izraziti potrebi po debirokratizaciji v kulturi namreč osredotočil zgolj in samo na vlogo strokovnih komisij v procesih odločanja v okviru javnih razpisov, ki jim odvzema zadnjo besedo pri odločanju o razdeljevanju razpisnih sredstev, ko govorimo o strokovnosti omenjenih odločitev. Po novem bi bila dokončna strokovna odločitev prepuščena vsakokratnemu ministru ali ministrici za kulturo, kar pa po našem mnenju pomeni odpiranje prostora za manj strokovne in v končni fazi celo politične odločitve.

Vse manj javne infrastrukture za nevladno kulturo

Prostori za delo in redno financiranje dejavnosti so bistvenega pomena za delovanje in razvoj programov nevladnih organizacij (in tudi samozaposlenih) na področju kulture. Asociacija je leta 2020 izvedla analizo prostorskih potreb NVO v kulturi. 80% anketirancev je izjavilo, da deluje v premajhnih prostorih in izkazane so bile tudi izrazite potrebe po skladiščih. Od takrat smo izgubili več prostorov, v katerih so delovale umetniške skupine, društva in zavodi: Tobačna (zamenjava privatnega lastništva), Kersnikova (MOL), Rog (MOL). Ugotavljamo, da kljub temu da se pri MOL in MK zavedajo prostorske problematike, v svojih strategijah za njeno rešitev nimajo predvidenih konkretnih ukrepov.

Da gre v primeru MOL za ignoriranje prostorske situacije NVO v kulturi, je mogoče zaključiti tudi iz dejstva, da na večnamenskem prostoru AKC Metelkova načrtuje postaviti prizidek hostlu Celica, kar pomeni krčenje javnega prostora oz. prostora za prireditve ter neupoštevanje statusa avtonomne cone zavoljo vzpostavitve komercialnih vsebin.

Znan je tudi položaj osemnajstih nevladnih organizacij, ki jih Ministrstvo za kulturo s pravnimi sredstvi želi izseliti iz prostorov na Metelkovi 6. Da je položaj sporen, kaže

dejstvo, da gre za organizacije, ki na razpisih (tudi MK) dosegajo vrhunske ocene, ki so prepoznavne tudi mednarodno, nekatere od teh tudi Ministrstvo sofinancira. Kljub dvema razveznim pogojema, ki sta neizpolnjena (1. pogodbe veljajo do razpisa, 2. če MK pred tem prekine pogodbo, mora zagotoviti prostore pod enakimi pogoji), ta pod pretvezo ustvarjanja muzejske četrti nadaljuje s sodnim pregonom. Od številnih stavb pa samo manjše število zares deluje kot muzej z javnim programom, ostali prostori so namenjeni ostalim dejavnostim.

Samozaposleni v kulturi

Nepravilnosti v procesih obravnave vlog za pridobitev statusa in pravice do plačila prispevkov za socialno varnost

V društvu Asociacija že od junija 2020 opozarjamo na postopkovne nepravilnosti Ministrstva za kulturo v procesu pridobivanja in podaljševanja statusa in z njim povezanih pravic, ki se pogosto rešujejo v škodo prijaviteljev. Na podlagi številnih tovrstnih primerov smo podali prijavo Varuhu človekovih pravic, ki je našim ugotovitvam in pozivom v februarju 2021 pritrdil ter presodil, da je šlo v najmanj 39 primerih za kršitev načela ekonomičnosti postopka, načela varstva pravic stranke v postopku in načela dobrega upravljanja. Četudi je varuh ministrstvu naložil, da v prihodnje postopke vodi tako, da se bo sledilo namenu, ki ga je zasledoval zakonodajalec, predvsem pa štiti pravice predlagateljev, so indici, da se kršitve nadaljujejo, močni.

Namero ministrstva, da namerava številčno zamejevati število samozaposlenih v kulturi, je mogoče zaslediti tudi v predlogu Nacionalnega programa za kulturo.

Zamejevanje štipendijskih možnosti

Ministrstvo za kulturo je z letošnjim Javnim razpisom za delovne štipendije vnovič uveljavilo staro prakso, po kateri so do 53 delovnih štipendij v vrednosti 3.000 EUR iz razpisa upravičeni izključno samozaposleni v kulturi, stari največ 29 let. Pred spremembo so bili do štipendij iz naslova razpisa upravičeni samostojni ustvarjalci do starosti največ 35 let. To pomeni, da je delovna štipendija iz naslova razpisa danes namesto 24,6 odstotka namenjena zgolj 6,5 odstotka samozaposlenim v kulturi. S spremenjenimi pogoji je ministrstvo močno zmanjšalo število tistih, ki lahko dostopajo do ene redkih državnih spodbud za samostojne ustvarjalke in ustvarjalce z registrirano poklicno dejavnostjo v polju kulture ter okrnilo že tako nezavidljive pogoje samozaposlovanja na področju kulture.

Ministrstvo za kulturo ob omenjenih delovnih štipendijah, ki so mnogo prenizke, predvideva zgolj zamejene štipendijske spodbude za samozaposlene v kulturi iz drugih starostnih skupin (v letu 2021 jih je bilo skupno dodeljenih 27), štipendije pa hkrati niso predvidene za vsa umetnostna področja. Asociacija MK že vrsto let poziva, da je področje samozaposlenih v kulturi potrebno celovito prenoviti, tudi s krepitvijo štipendijske politike za vse starostne skupine in področja ustvarjanja, z urejanjem socialnih pravic ter z vpeljavo karijerne dinamike. Navkljub zadovoljivemu proračunu za kulturo je ministrstvo prezrlo tudi naše pozive, naj v času, ko so na račun posledic epidemije novega koronavirusa številni samozaposleni ostali brez rednega dela in dohodkov, nekateri pa niso bili upravičeni do temeljnega dohodka, zanje zagotovi dodatne štipendijske spodbude, ki bi močno pripomogle k dvigu njihove ustvarjalnosti, njihovi socialni vključenosti ter k njihovi uspešni vrnitvi na trg dela.

Zaradi odvzema davčne nagrade bodo številni izgubili pravico do prispevkov za socialno varnost

FURS bo v letu 2021 uveljavljal v letu 2020 zgolj z brošuro napovedano in nato umaknjeno interpretacijo načina uveljavljanja oprostitve plačila dohodnine za vse samozaposlene v kulturi, ki jim prispevke za socialno varnost plačuje država ali lokalna skupnost in je vpisana v Zakon o dohodnini. Veljavna oprostitvev se je pri vseh samozaposlenih v kulturi do zdaj uveljavljala preko izvzema prispevkov iz letnega obračuna, FURS pa zdaj vztraja, da morajo normiranci prispevke všteti med davčno priznane prihodke. Posledica zakonsko sporne interpretacije bo, da bodo samozaposleni v kulturi – normiranci, ki ji bodo sledili, oškodovani 1) ker bodo z letošnjim letom v nasprotju z veljavno zakonodajo plačali okrog 200 EUR dohodnine več, saj se jim bo za vrednost socialnih prispevkov zvišala davčna osnova in 2) številnim (po naših ocenah celo tretjini) grozi, da bodo, ker je Ministrstvo za kulturo tudi za leti 2021 in 2022 cenzus določilo na višino 20.051,28 EUR, kar ne upošteva povišanja prihodkov samozaposlenih v kulturi - normirancev iz naslova sporne interpretacije FURS, izgubili pravico do plačila prispevkov za socialno varnost iz državnega proračuna.

Interpretacija FURS po naši oceni ni skladna z veljavno zakonodajo in je davčno nagrado možno realizirati zgolj na način, kot je veljal do sedaj, in sicer tako, da vsi samozaposleni v kulturi prispevke za socialno varnost izvzamejo. V okviru naših zagovorniških aktivnosti smo poslali vrsto pozivov na FURS, Ministrstvo za finance in Ministrstvo za kulturo. FURS vztraja na svoji interpretaciji, Ministrstvo za finance je rešitev težave in povrnitev na dosedanje stanje umestilo v Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o dohodnini, ki je trenutno zastal v državnozborski obravnavi, Ministrstvo za kulturo, ki do problema javno ni zavzelo stališča niti zvišalo cenzusa, pa odgovarja, da zakonodaje ni spreminjalo in naj se obrnemo na FURS. Škoda za številne samozaposlene v kulturi in kulturo samo zna biti brez hitrega odziva odločevalcev tako nepopravljiva.

Nujni ukrepi na področju samozaposlenih v kulturi

- Prenehanje s kršitvami v postopkih, povezanih z pridobitvijo statusa samozaposlenih v kulturi
- Poenostavitev in digitalizacija administrativnih postopkov ter razpisov za SZK
- Širitev in krepitev štipendijske politike na vse starostne skupine ter področja in dvig višine štipendij
- Ureditev zdravstvenega varstva samozaposlenih na področju kulture ter zagotovitev karijerne dinamike
- Zagotovitev ustreznih pogojev in sistemov vrednotenja dela samozaposlenih v kulturi
- Zagotovitev ustreznih mehanizmov za krepitev upravljalskih zmogljivosti posameznikov

Analiza gibanja sredstev za umetnostne programe in projekte nevladne kulture ter rezultatov programskega razpisa

Ministrstvo za kulturo ima že drugo leto zapored zadovoljiv proračun (glej Priloga *Analiza razdelitve sredstev za umetnostne programe in projekte nevladne kulture*, v nadaljevanju Priloga, graf 1), ki pa se, kot pokaže analiza društva Asociacija, ne odrazi v ustrezno povečani višini sredstev, ki jih v proračunu Ministrstvo za kulturo namenja za umetnostne programe in programe nevladne kulture (Priloga, graf 2). Ko gre za proračunsko leto 2022, smo še daleč od končne ocene višine sredstev, ki jih bo Ministrstvo za kulturo namenilo za izvedbo t.i. programskega razpisa, večletnega projektnega razpisa in enoletnih projektne

razpisov. Rezultati prvega so danes znani, sodbe bodo pokazale, ali so tudi dokončni, rezultate drugega še čakamo, zaskrbljujoče pa je, da Ministrstvo še vedno ni objavilo enoletnih projektnih razpisov za področja uprizoritvenih, vizualnih in intermedijskih umetnosti ter glasbe. Dejstvo po drugi strani ostaja, da je ob rebalansu proračuna za leto 2022 Ministrstvo za kulturo razpolovilo višino sredstev na postavki »Spodbujanje kulturne ustvarjalnosti«, iz katere namenja sredstva za omenjene razpise, in sicer se je navedena postavka z rebalansom z višine 6.446.728 evrov v prvotno sprejetem proračunu zmanjšala na 3.633.399,00 evrov, kar zadostuje zgolj za izvedbo pravkar zaključenega programskega razpisa (glej Priloga, Tabela 1). Ker je ministrstvo objavilo večletni programski razpis, ki je za njegovo realizacijo predvidel 1.460.000,00 EUR, sicer upravičeno domnevamo, da bo realizacija postavke konec leta višja od napovedane, manko zagotovljenih sredstev na ustrezni proračunski postavki pa je hkrati utemeljena podlaga za negotovost nevladne kulture.

Razpoložljivi javni podatki Ministrstva za kulturo, ki nam omogočajo napraviti informirano, četudi le približno oceno realizacije na postavki, s katere je organ financiral umetnostne programe in projekte nevladne kulture v letu 2021, pokažejo, da višina predvidoma realiziranih sredstev, ki smo jo po v Prilogi opredeljeni metodi ocenili na 5.103.602,96 EUR, le za približno 80.000,00 EUR presega povprečno realizacijo sredstev na zadevni postavki v zadnjih 14 letih. Za primerjavo povejmo, da je realizirana višina sredstev na tej postavki v letu 2019 dosegla 5.642.461,00 EUR, v letu 2010 6.742.993,00 EUR, v letu 2011 pa 6.520.201,00 EUR, pri čemer so bili takratni proračuni ministrstva za nekje med 30 in 50 milijonov manjši. Zadovoljiv proračun se tako, ko gre za višino sredstev, v podpori umetnostnih programov in projektov nevladne kulture in tudi če pogledamo po posamičnih področjih umetnosti (glej Priloga, graf 4) praktično ne odrazi, ker pa je zadovoljiv se močno odrazi v deležu proračuna, ki ga zanje nameni ministrstvo. Naša ocena je, da je bil delež sredstev, namenjenih za umetnostne programe in projekte nevladne kulture, v letu 2021 najnižji v zadnjih 14 letih (glej Priloga, graf 3), z izjemo, ko gre za uprizoritvene umetnosti, ko ocenjujemo, da je drugi najnižji v enakem obdobju, pa ocenjujemo, da to velja tudi za področja glasbe, vizualnih in intermedijske umetnosti (glej Priloga, graf 5, 6, 7 in 8). V luči še višjega proračuna za kulturo v letu 2022, pa tudi realizacije sredstev na programskem razpisu, napovedujemo, da bodo tudi ti deleži na samem repu obravnavanega obdobja proračunskih realizacij. Glede na vse navedeno, lahko zaključimo, da je bila nevladna kultura, ko gre za projektno ali programsko podporo za področja umetnosti, pri participaciji v zadovoljivem proračunu izpuščena.

V četrti točki *Izjave za javnost v zvezi s programskim razpisom na področju umetnosti* je ministrstvo izpostavilo citat iz našega odziva, ki pozdravlja, da je ministrstvo ob objavi razpisa za nekatera področja predvidelo dvig števila upravičencev na stanje, kakršno je bilo vzpostavljeno ob objavi programskega razpisa za obdobje 2014-2017, izpustilo pa, da smo izpostavili, da gre za povsem novo povišanje vrednotiti zgolj eno v primeru vizualnih umetnosti. Da je število upravičencev, ko gre za vizualne umetnosti, najvišje v zgodovini, nazorno prikaže Graf 9 (glej Priloga). V odzivu smo izpostavili, da bi primerljivo razvojno kot v primeru vizualnih umetnosti moral organ postopati tudi v primeru drugih področij ter bi si tudi druga področja zaslužila primerljivega posluha za potrebe in stanje na terenu. Opomnimo, da ministrstvo beleži rekorden proračun, Graf 9, ki se osredotoča na število predvidenih programov, ki jih bo organ sprejel v sofinanciranje in ne odraža dejanske realizacije, namreč pokaže, da je programski razpis, tudi v času ministrovanja Vaska Simonitija, ko je sicer prišlo do znižanja v polju vizualnih in uprizoritvenih umetnosti, že predvideval še višje število sofinanciranih programov. Da je nevladnih organizacij, ki izvajajo kakovosten program v interesu, več od za sofinanciranje predvidenih, nenazadnje dokazujejo tudi odločbe strokovnih komisij, ki so jih za take tudi ocenile.

Ministrstvo je v analitičnem delu izjave navedlo nekaj informacij, na katere je, ker niso točne, vredno opozoriti, in sicer je zapisalo, da bo vsako posamično leto za programe 34

upravičencev namenilo 3.599.148,20 evrov. Navedena številka je po naših izračunih (glej Priloga, Tabela 1) za 100.000,00 evrov previsoka, kar pomeni, da so za prav toliko višja tudi sredstva, ki so bila za izvedbo razpisa zagotovljena, a so ostala nedodeljena. V odzivu na programski razpis smo v društvu Asociacija predvideli, da bo večje število sredstev, predvidenih za izvedbo razpisa, ostalo nepodeljenih in organ pozvali, naj do sektorja deluje razvojno ter morebitna nedodeljena sredstva nameni sofinanciranju programov. Glede na višino preostalih sredstev, bi na ta način lahko podprli najmanj dodatna dva, lahko pa tudi štiri programe.

Tabela 1 pokaže hkrati pokaže, da četudi je ministrstvo zagotovilo višja sredstva za realizacijo razpisa, jih je v primerjavi z realizacijo 2020 znatno več namenila zgolj v primeru vizualnih umetnosti, drži pa hkrati, da so izbrani programi tudi nekoliko bolj podprti. Za uprizoritvene umetnosti ter intermedijske umetnosti je sredstev manj.

Omenili smo že, da realizacija ni vselej enaka v razpisu predvidenemu številu podprtih programov. Tudi ko gre za analitični del izjave ministrstva po področjih umetnosti, v katerem organ podaja informacije o posamičnih področjih umetnosti, so podane informacije nedosledne, pa tudi netočne informacije, ko gre za področji glasbenih in uprizoritvenih umetnosti, kot pokaže graf 10 (glej priloga). V izjavi ministrstva beremo, ko gre za programski razpis 2018-2021 na področju glasbe v sofinanciranje sprejetih 10 programov, gre torej za številko realiziranih programov, na področju uprizoritvenih umetnosti pa 8, gre torej za številko v razpisu najvišjih možnih predvidenih programov, ne pa tudi realiziranih. Tako na področju glasbe kot uprizoritvenih umetnosti je ministrstvo za obdobje 2018-2021 predvidelo največ osem sofinanciranih programov, tudi kot posledica uspešnih tožb pa jih je na obeh področjih na koncu sofinanciralo 10 in lahko v primeru uprizoritvenih umetnosti govorimo o zmanjševanju podpore programom.

Za obe področji organ netočno navaja podatke tudi, ko gre za razpisno obdobje 2014-2017. Navaja namreč, da je bilo na področju uprizoritvenih umetnosti v sofinanciranje sprejetih 6 programov, pri čemer graf in javno dostopni podatki iz razpisnega besedila ter podatki iz relevantnih finančnih poročil ministrstva jasno pokažejo, da je bilo na področju razpisanih ter tudi realiziranih 8 programov. Ko gre za glasbene umetnosti, pa navaja, da je bilo v sofinanciranje sprejetih 12 programov, pri čemer finančna poročila potrjujejo, da jih je ministrstvo sofinanciralo 13. Tudi ta podatek tako pokaže, da navkljub dvigu števila sofinanciranih programov na področju glasbe, stanje ostaja slabše tudi v primerjavi z bližnjo preteklostjo, vsi skupaj pa, da ministrstvo, kadar je volja in konstruktivna naravnost do nevladnega sektorja, lahko podpre tudi višje število od v razpisu predvidenega števila programov.

Nekaj vsebinskih poudarkov glede problematike programskega razpisa

1) Nevladne organizacije v kulturi so tiste, ki skrbijo, da se v Sloveniji razvijajo mdr. sodobni ples in intermedijske umetnosti ter sodobnejše glasbene zvrsti, ministrstvo pa na več mestih ustrezno prepoznava vlogo nevladnih organizacij, ko gre za vizualne umetnosti. Nevladne organizacije so ključne za zagotavljanje javnega interesa za kulturo, zato mora Ministrstvo za kulturo ustrezno prepoznati njihov pomen, zagotavljati pogoje za profesionalizacijo področja ter razvojno postopati tudi in predvsem, ko gre za sofinanciranje njihovih umetniških programov in projektov.

2) Če Ministrstvo za kulturo ne veča sredstev in števila upravičencev, se bodisi nove, četudi vrhunske nevladne organizacije ne morejo ustrezno razviti bodisi so nekoč sofinancirane obsojene na umiranje na obroke, s čimer izgubljam prebojne umetniške vsebine in ves razvoj, ki so ga doprinesle domači kulturi. To navadno pomeni prekinitvev

dela z dolgoletnimi sodelavci, zamejitve, ko gre za postprodukcije, ogrožene podporne programe, ogroženo je črpanje EU sredstev, pri črpanju slednjih pa so NVO izjemno uspešne. Večletni projektni razpis je v pretežni meri namenjen podpori festivalov, bienalov in platformam ter za nevladne organizacije, katerih programe je država pred tem sofinancirala, predstavlja izjemno zamejitev produkcije ter možne višine državne podpore. Ko gre za intermedijske umetnosti, pa uspeh na večletnih projektnih razpisih skoraj ni možen, saj prijavitelj, na področju, ki predvideva tri podprte festivale, konkurira s festivali treh občinskih javnih zavodov.

3) Manko dialoga med nevladnimi organizacijami in Ministrstvo za kulturo je občuten, tudi iz naslova neimenovanja dialoške skupine. Vse to se močno odraža v neustrezno zasnovanih razpisnih rešitvah, njihovi neustrezni časovni objavi, pa tudi v nepoznavanju, celo ignoriranju stanja na terenu, kakovosti dela ter potreb nevladnih organizacij, ki delujejo v polju kulture.

4) Regresija instituta strokovnih komisij se odraža tudi v vsebinskih obrazložitvah njihovih ocen, zmanjševanje članov komisije za seboj nujno prinaša tudi manjše poznavanje področja. Prav v nepoznavanju, celo odmaknjenosti lahko edinole najdemo razloge, da na razpisu ni bil podprt niti en prijavitelj, ki producira glasbene dogodke sodobnih, popularnejših, rockovskih in elektronskih glasbenih zvrsti. Da je edini način obrazložitve ali pritožbe na strokovne ocene tožba, je izrazito problematično, sodišče namreč o vsebini odločb ne odloča, zgolj o postopku, tožbe pa so za NVO časovno in finančno izčrpljujoče. Menimo, da bi bilo že v okvirih ministrstva uveljaviti večstopenjsko presojo.

Nujni ukrepi na področju nevladnih organizacij v kulturi

- Vsakoletno progresivno povečevanje javnih sredstev za programe in projekte poklicnih NVO, razvojna naravnost in odpravljanje prekarnih pogojev dela
- Vzpostavitev fonda za promocijo pomena nevladne kulture in oblikovanje dolgoročne strategije nevladnih organizacij v kulturi
- Vpis dialoških skupin z NVO in samozaposlenimi v kulturi ZUJIK
- Preoblikovanje procesov priprave na razpise ter prenova razpisnih mehanizmov
- Digitalizacija razpisnih mehanizmov, debirokratizacija postopkov in zmanjšanje administrativnega bremena NVO
- Zagotovitev ustreznega in sistematičnega izvajanja sistema deleža za umetnost
- Vzpostavitev ustreznih načrtov in mehanizmov za decentralizacijo
- Zagotovitev in izvajanje različnih možnosti za izvenproračunska sredstva za NVO

Pisma podpore neodvisni kulturi

Nevladne organizacije v kulturi so med najbolj mednarodno dejavnimi in uveljavljenimi akterji v kulturi. V luči trenutnega dogajanja in slabljenja položaja nevladnih organizacij v kulturi prejemamo številna pisma podpore domačih in tujih organizacij in posameznikov. Trenutni seznam pisem podpore si lahko ogledate na spodnji povezavi.

<http://www.asociacija.si/si/2022/02/13/mednarodna-in-lokalna-podpora-neodvisni-kulturi/>

Certifikat Kulturno podjetje

<http://certifikat.asociacija.si/>

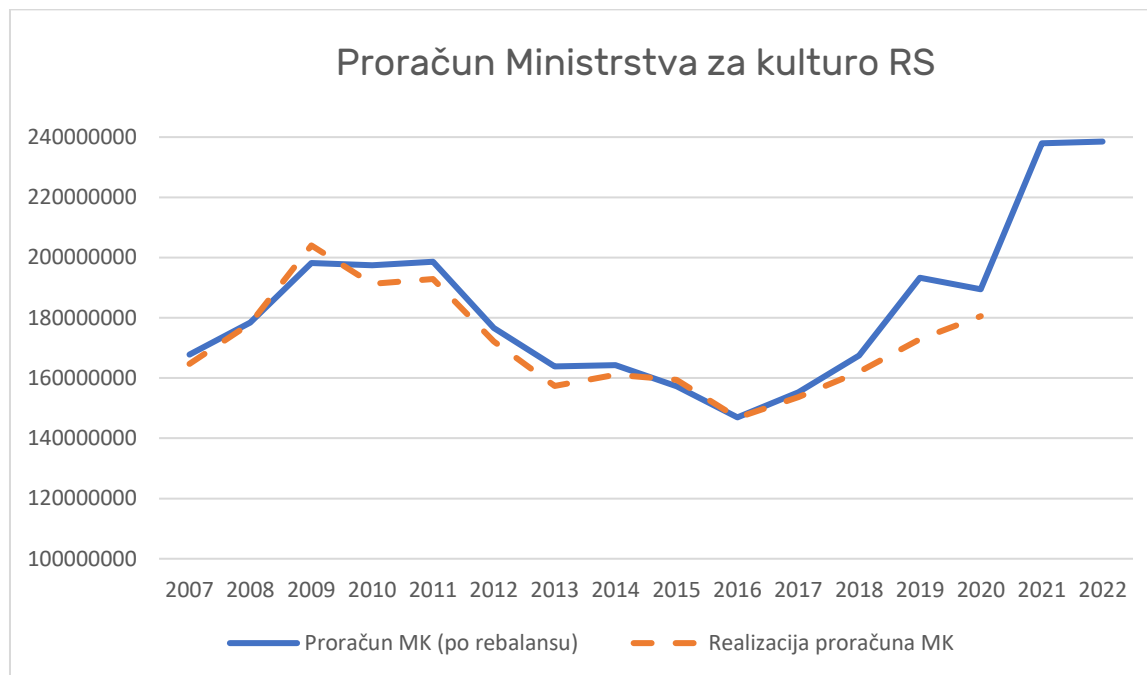

Priloga: Analiza razdelitve sredstev za umetnostne programe in projekte nevladne kulture

Informacije, relevantne za interpretacijo grafov:

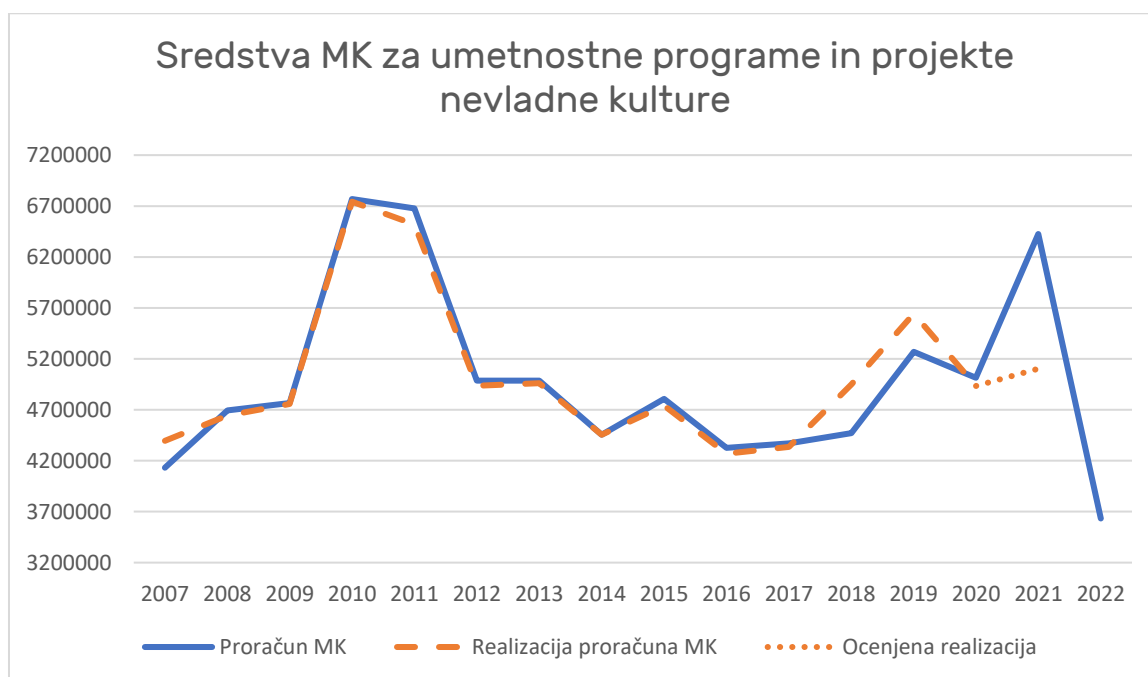
- 1) 2007-2009 je prišlo do globalne finančne in gospodarske krize, zmanjšanja v sledečih mandatih gre brati tudi iz naslova varčevalnih ukrepov za izhod te krize.
- 2) Konec leta 2018 je konec večine varčevalnih ukrepov iz naslova Zakona o uravnoteženju javnih financ.
- 3) Z marcem 2020 je razglašena epidemija. V obtoku bo nato veliko interventnega denarja za reševanje posledic krize.
- 4) Podatki, prikazani z neprekinjeno črto, predstavljajo bodisi zadnjo (po morebitnem rebalansu) zagotovljeno vrednost na relevantni proračunski postavki Ministrstva za kulturo bodisi število sofinanciranih programov, ki jih je kot najvišje možno ministrstvo predvidelo v okviru programskega razpisa.
- 5) Podatki, prikazani s prekinjeno črtkano črto, predstavljajo bodisi realizirano višino sredstev, ki jih je Ministrstvo za kulturo namenilo za programe in projekte nevladnega sektorja in smo jih črpali iz finančnih poročil ministrstva, bodisi realizirano število sofinanciranih programov v okviru programskega razpisa, črpanih iz istega vira.
- 6) Podatki, prikazani s točkovno prekinjeno črto, predstavljajo ocenjeno realizacijo, ki smo jo napravili na podlagi razpoložljivih javnih podatkov in predstavljajo približek realiziranega stanja.
- 7) Ko uporabljamo izraz »umetnostni programi in projekti nevladne kulture«, govorimo o sredstvih na proračunski postavki, ki se danes imenuje »Spodbujanje kulturne ustvarjalnosti«, zgodovinsko gledano pa se je imenovala tudi »Programi in projekti na področju umetnosti«. Na postavki so zagotovljena sredstva za izvedbo programskega, večletnega projektnege ter enoletnih projektnege razpisov za štiri področja umetnosti – uprizoritvene umetnosti, glasbo, vizualne umetnosti in intermedijske umetnosti. Do sredstev iz naslova programskega razpisa lahko dostopajo le nevladne organizacije, do sredstev iz naslova večletnega projektnege razpisa ob nevladnih organizacijah tudi javni zavodi in samozaposleni v kulturi, do sredstev iz naslova enoletnih projektnege pa nevladne organizacije in samozaposleni v kulturi. Pretežno so sredstva dodeljena nevladnim organizacijam.

Graf 1: Proračun Ministrstva za kulturo RS

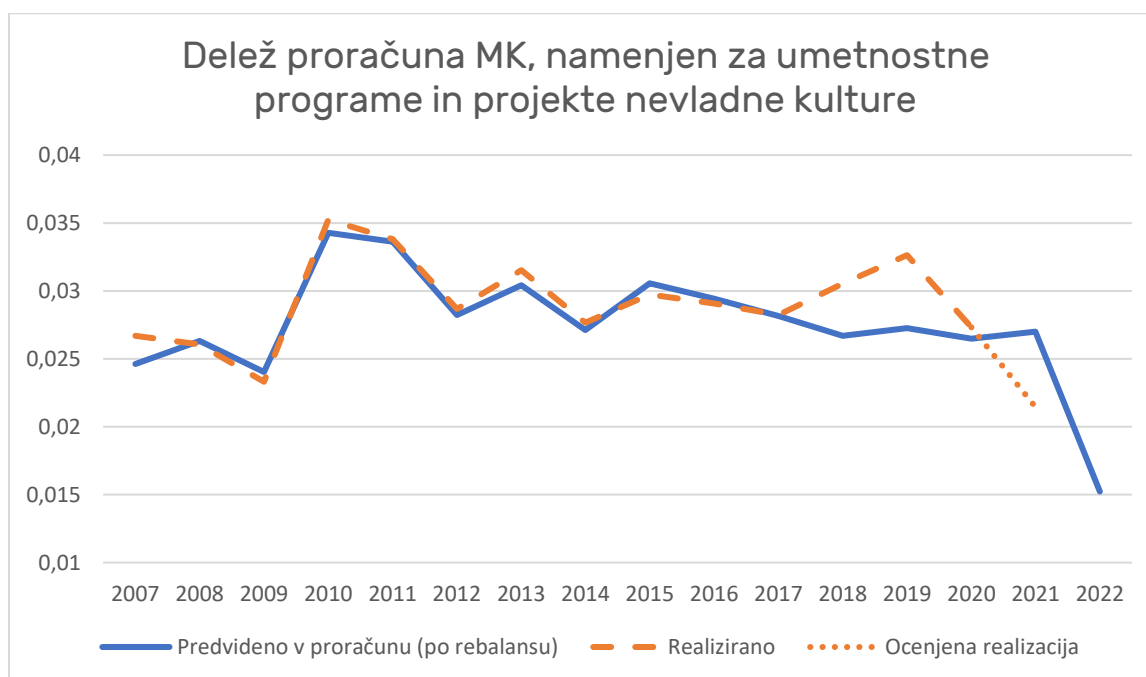
Graf *Proračun MK RS* prikazuje gibanje za resor (po morebitnem rebalansu) zagotovljenih proračunskih sredstev Ministrstva za kulturo ter realizacijo proračuna Ministrstva za kulturo.

Graf 2: Sredstva Ministrstva za kulturo RS za izvedbo umetnostnih programov in projektov nevladne kulture

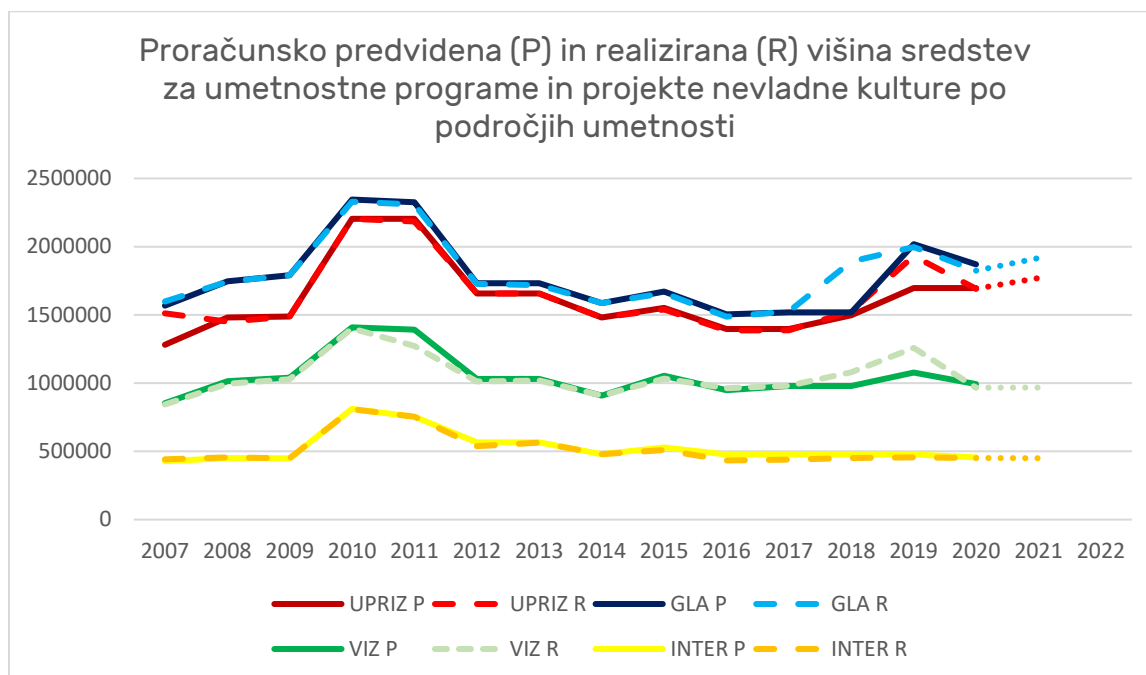
Graf Sredstva Ministrstva za kulturo RS za umetnostne programe in projekte nevladne kulture prikazuje gibanje za umetnostne programe in projekte nevladne kulture (po morebitnem rebalansu) zagotovljenih sredstev v proračunu Ministrstva za kulturo, realizacijo teh sredstev ter ocenjeno realizacijo za leto 2021. Da smo prišli do ocene realizacije za 2021, smo predvideli, da so sredstva za realizacijo programov in večletnih projektov ostala enaka realizaciji iz leta 2020, vrednost enoletnih projektnih pa izračunali iz na strani ministrstva objavljenih rezultatov o dobitnikih sofinanciranja in višini dodeljenih sredstev. Padeč sredstev za leto 2022 je posledica višine proračuna MK in razpolovitve na relevantni postavki zagotovljenih sredstev.

Graf 3: Delež proračuna Ministrstva za kulturo RS za izvedbo umetnostnih programov in projektov nevladne kulture

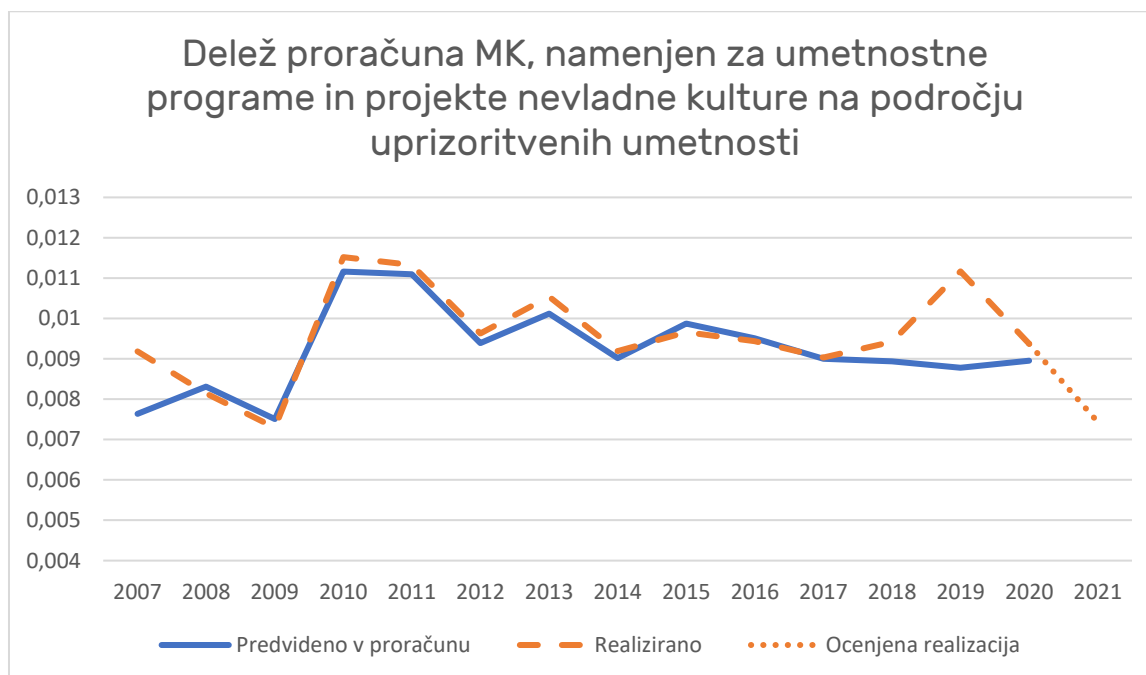
Graf Sredstva Delež proračuna Ministrstva za kulturo RS za umetnostne programe in projekte nevladne kulture prikazuje gibanje deleža proračuna MK, ki jih ta namenja za umetnostne programe in projekte nevladne kulture, in sicer (po morebitnem rebalansu) v proračunu zagotovljenih sredstev, realizacijo teh sredstev ter ocenjeno realizacijo za leto 2021. Da smo prišli do ocene realizacije za 2021, smo, ker podatek o točni realizaciji proračuna MK za leto 2021 še ni javno objavljen, pri izračunu uporabili ob rebalansu predviden proračun MK za 2021, realizacijo na postavki Spodbujanje kulturne ustvarjalnosti pa ocenili tako, da smo predvideli, da so sredstva za realizacijo programov in večletnih projektov ostala enaka realizaciji iz leta 2020, vrednost enoletnih projektnih pa izračunali iz na strani ministrstva objavljenih rezultatov o dobitnikih sofinanciranja in višini dodeljenih sredstev. Znižanje deleža za leto 2022 je posledica višine proračuna MK in razpolovitev na relevantni postavki zagotovljenih sredstev.

Graf 4: Proračunsko predvidena in realizirana višina sredstev za umetnostne programe in projekte nevladne kulture po področjih umetnosti

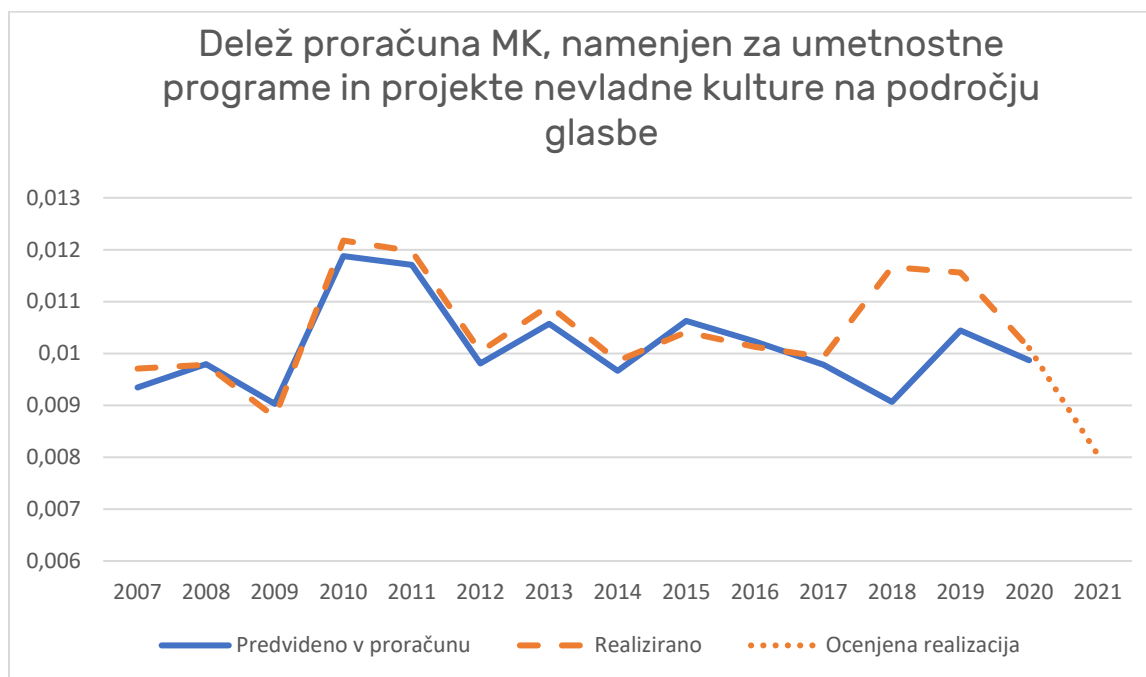
Graf Proračunsko predvidena in realizirana višina sredstev za umetnostne programe in projekte nevladne kulture po področjih umetnosti prikazuje gibanje v proračunu predvidenih in nato realiziranih sredstev za programe in projekte nevladne kulture po področjih umetnosti, o katerih ministrstvo poroča v letnih finančnih poročilih. Da smo prišli do ocene realizacije za 2021, smo predvideli, da so sredstva za realizacijo programov in večletnih projektov po posamičnih področjih ostala enaka realizaciji iz leta 2020, višino sredstev za realizacijo enoletnih projektov pa izračunali iz na strani ministrstva objavljenih rezultatov o dobitnikih sofinanciranja in višini dodeljenih sredstev.

Graf 5: Delež proračuna Ministrstva za kulturo, namenjen za umetnostne programe in projekte nevladne kulture na področju uprizoritvenih umetnosti

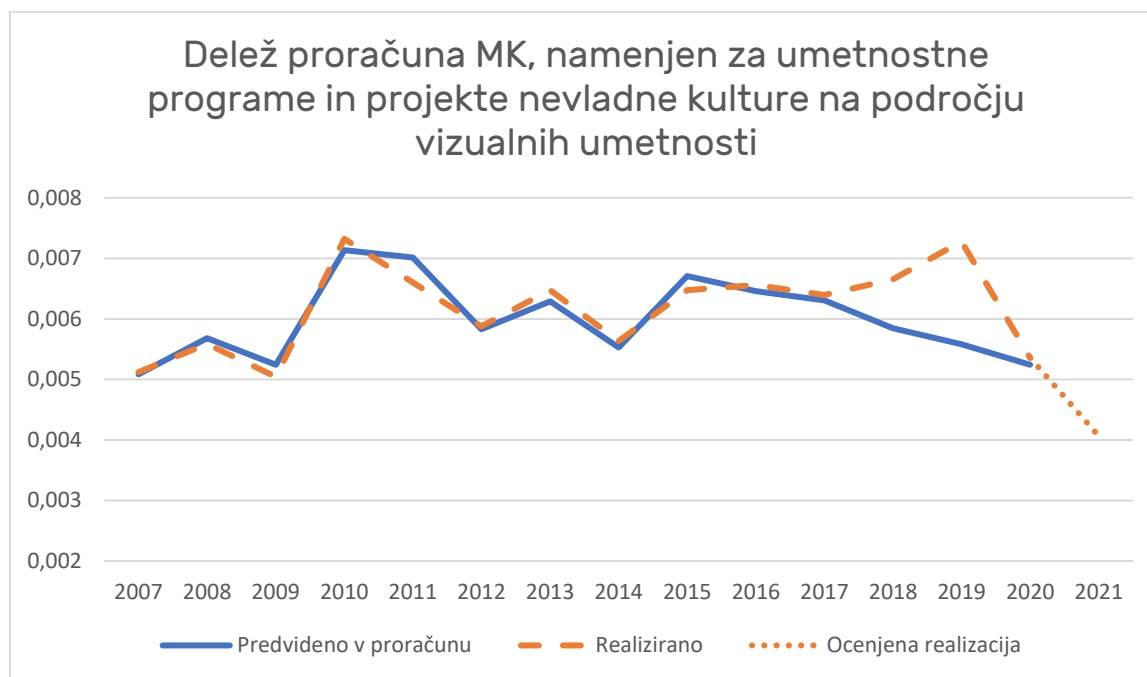
Graf Delež proračuna Ministrstva za kulturo, namenjen za umetnostne programe in projekte nevladne kulture na področju uprizoritvenih umetnosti prikazuje gibanje deleža proračuna MK, ki jih ta namenja za umetnostne programe in projekte nevladne kulture na področju uprizoritvenih umetnosti, in sicer (po morebitnem rebalansu) v proračunu zagotovljenih sredstev, realizacijo teh sredstev ter ocenjeno realizacijo za leto 2021. Da smo prišli do ocene realizacije za 2021, smo, ker podatek o točni realizaciji proračuna MK za leto 2021 še ni javno objavljen, pri izračunu uporabili ob rebalansu predviden proračun MK za 2021, realizacijo, ko gre za umetnostne programe in projekte nevladne kulture na področju uprizoritvenih umetnosti, pa ocenili tako, da smo predvideli, da so sredstva za realizacijo programov in večletnih projektov na področju ostala enaka realizaciji iz leta 2020, vrednost enoletnih projektov pa izračunali iz na strani ministrstva objavljenih rezultatov o dobitnikih sofinanciranja in višini dodeljenih sredstev.

Graf 6: Delež proračuna Ministrstva za kulturo, namenjen za umetnostne programe in projekte nevladne kulture na področju glasbe

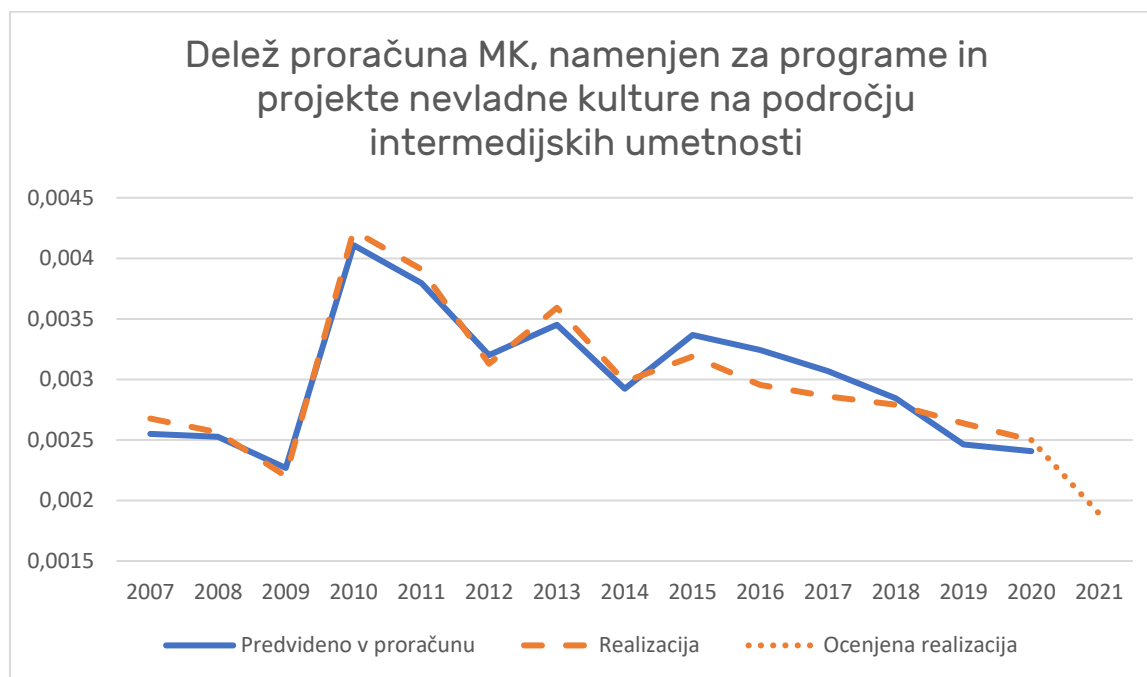
Graf Delež proračuna Ministrstva za kulturo, namenjen za umetnostne programe in projekte nevladne kulture na področju glasbe prikazuje gibanje deleža proračuna MK, ki jih ta namenja za umetnostne programe in projekte nevladne kulture na področju glasbe, in sicer (po morebitnem rebalansu) v proračunu zagotovljenih sredstev, realizacijo teh sredstev ter ocenjeno realizacijo za leto 2021. Da smo prišli do ocene realizacije za 2021, smo, ker podatek o točni realizaciji proračuna MK za leto 2021 še ni javno objavljen, pri izračunu uporabili ob rebalansu predviden proračun MK za 2021, realizacijo, ko gre za umetnostne programe in projekte nevladne kulture na področju glasbe, pa ocenili tako, da smo predvideli, da so sredstva za realizacijo programov in večletnih projektov na področju ostala enaka realizaciji iz leta 2020, vrednost enoletnih projektov pa izračunali iz na strani ministrstva objavljenih rezultatov o dobitnikih sofinanciranja in višini dodeljenih sredstev.

Graf 7: Delež proračuna Ministrstva za kulturo, namenjen za umetnostne programe in projekte nevladne kulture na področju vizualnih umetnosti

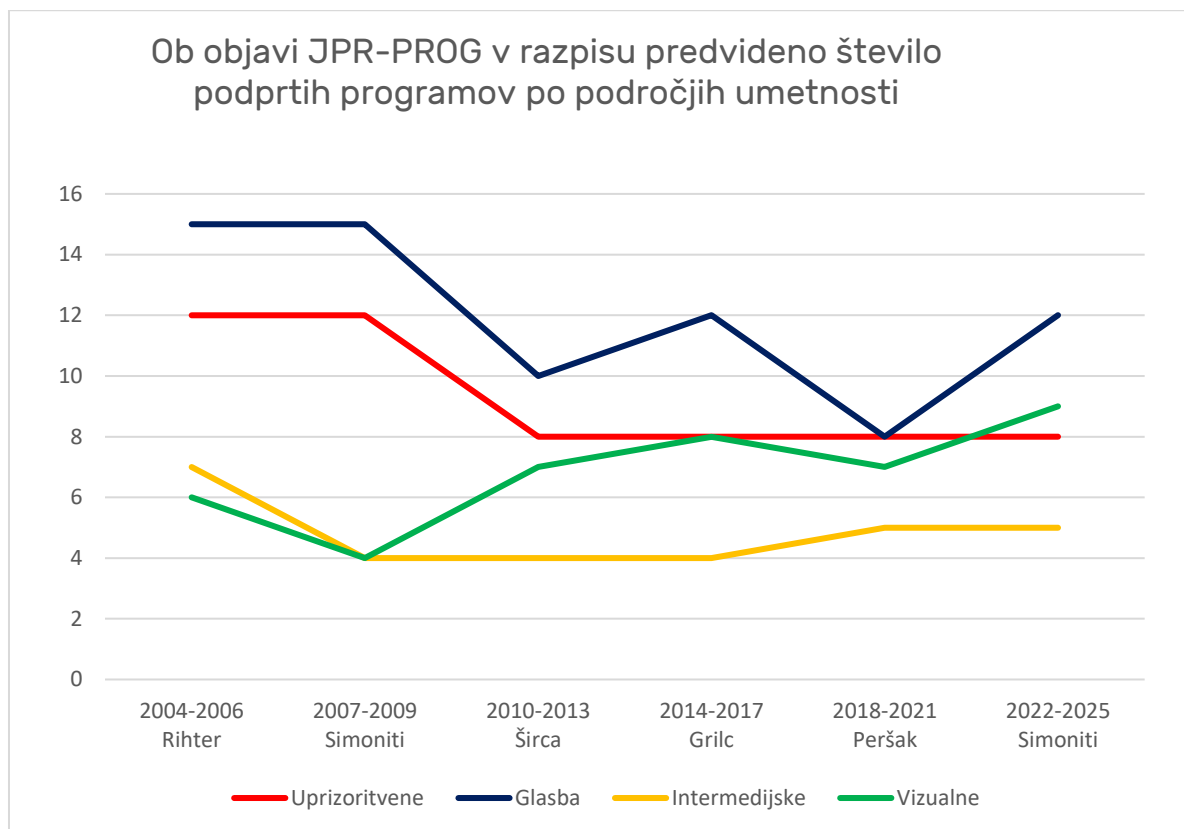
Graf Delež proračuna Ministrstva za kulturo, namenjen za umetnostne programe in projekte nevladne kulture na področju vizualnih umetnosti prikazuje gibanje deleža proračuna MK, ki jih ta namenja za umetnostne programe in projekte nevladne kulture na področju vizualnih umetnosti, in sicer (po morebitnem rebalansu) v proračunu zagotovljenih sredstev, realizacijo teh sredstev ter ocenjeno realizacijo za leto 2021. Da smo prišli do ocene realizacije za 2021, smo, ker podatek o točni realizaciji proračuna MK za leto 2021 še ni javno objavljen, pri izračunu uporabili ob rebalansu predviden proračun MK za 2021, realizacijo, ko gre za umetnostne programe in projekte nevladne kulture na področju vizualnih umetnosti, pa ocenili tako, da smo predvideli, da so sredstva za realizacijo programov in večletnih projektov na področju ostala enaka realizaciji iz leta 2020, vrednost enoletnih projektov pa izračunali iz na strani ministrstva objavljenih rezultatov o dobitnikih sofinanciranja in višini dodeljenih sredstev.

Graf 8: Delež proračuna Ministrstva za kulturo, namenjen za umetnostne programe in projekte nevladne kulture na področju intermedijskih umetnosti

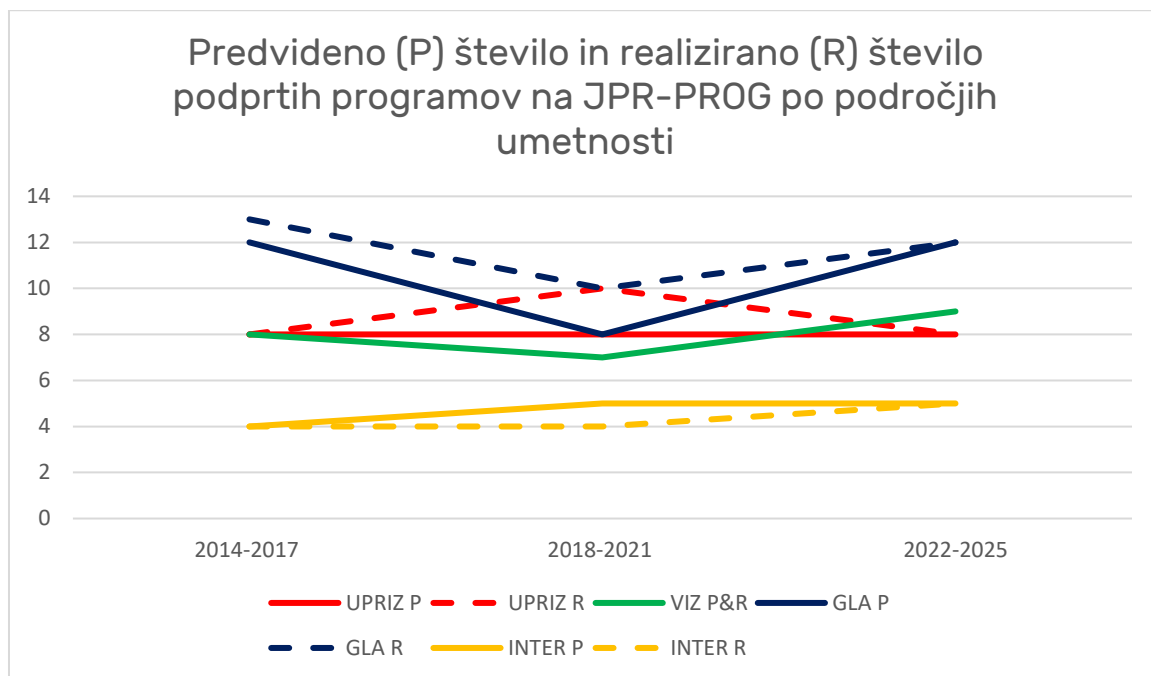
Graf Delež proračuna Ministrstva za kulturo, namenjen za umetnostne programe in projekte nevladne kulture na področju intermedijskih umetnosti prikazuje gibanje deleža proračuna MK, ki jih ta namenja za umetnostne programe in projekte nevladne kulture na področju intermedijskih umetnosti, in sicer (po morebitnem rebalansu) v proračunu zagotovljenih sredstev, realizacijo teh sredstev ter ocenjeno realizacijo za leto 2021. Da smo prišli do ocene realizacije za 2021, smo, ker podatek o točni realizaciji proračuna MK za leto 2021 še ni javno objavljen, pri izračunu uporabili ob rebalansu predviden proračun MK za 2021, realizacijo, ko gre za umetnostne programe in projekte nevladne kulture na področju intermedijskih umetnosti, pa ocenili tako, da smo predvideli, da so sredstva za realizacijo programov in večletnih projektov na področju ostala enaka realizaciji iz leta 2020, vrednost enoletnih projektov pa izračunali iz na strani ministrstva objavljenih rezultatov o dobitnikih sofinanciranja in višini dodeljenih sredstev.

Graf 9: V Javnem razpisu za izbor javnih kulturnih programov na področju umetnosti (JPR-PROG) predvideno število podprtih programov po področju umetnosti

Graf Ob objavi JPR-PROG v razpisu predvideno število podprtih programov po področjih umetnosti prikazuje gibanje v razpisu ob objavi predvidenega števila podprtih programov po področjih umetnosti. Pomembno je poudariti, da končna realizacija ni nujno skladna s predvidenim številom. Pod oznako obdobja trajanja javnega razpisa (z oznako npr. JPR-PROG-2010-2013) je navedeno ime ministra, ki ga je objavil.

Graf 10: Predvideno in realizirano število podprtih programov na Javnem razpisu za izbor javnih kulturnih programov na področju umetnosti (JPR-PROG) po področjih umetnosti

Graf Predvideno (P) število in realizirano (R) število podprtih programov na JPR-PROG po področjih umetnosti prikazuje gibanje ob objavi predvidenega števila podprtih programov po področjih umetnosti ter realizacijo števila podprtih programih v razpisih JPR-PROG-2014-2017, JPR-PROG-2018-2021 in JPR-PROG-2022-2025 (pri zadnjem razpisu za realizacijo štejeemo število podprtih programov).

Tabela 1: Delitev in višina (ne)dodeljenih sredstev na Javnem razpisu za izbor javnih kulturnih programov na področju umetnosti 2022-2025 (JPR-PROG-22-25) po področjih umetnosti

	Na postavki zagotovljena sredstva (v EUR)	Dodeljena sredstva (v EUR)	Neporabljeni sredstva (v EUR)	Povprečna višina sofinanciranja programa (v EUR)	Realizirana sredstva v 2020 (v EUR)
Uprizoritvene umetnosti	1.140.000	1.055.000	85.000	131.875	1.126.264
Glasba	1.420.000	1.186.608,59	233.391,4	98.884,05	1.028.007,67
Vizualne umetnosti	859.444,61	850.000	-9.444,61	95.493,85	499.999,99
Intermedijske umetnosti	407.000	398.095	8.905	79.619	451.185,14
Vsa področja skupaj	3.817.000	3.499.148,2	317.851,8	102.916,12	3.105.456,8